

FABL TÜRÜNÜN 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANAT ÇALIŞMALARINA ETKİSİ

THE EFFECT OF FABLE GENRE ON VISUAL ART STUDIES OF 7th CLASS STUDENTS

Muhammet İNCEAĞAÇ¹, Meliha YILMAZ²

Öz

Görsel sanatlar derslerinde farklı kaynaklardan yararlanmak; derse karşı ilginin ve motivasyonun artırılması, öğrencilerin hayal gücünün harekete geçirilmesi, çalışmalarında imge zenginliği oluşturabilmesi, yaratıcı ürünler ortaya koyabilmesi gibi açılardan kuşkusuz önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri; sanat eğitiminin amaçlarına ulaşmayı hedeflemiş her görsel sanatlar öğretmeninin başvurması gereken kaynaklardandır. Bu kapsamda edebiyat ürünleri, son derece zengin kaynaklar olarak karşımıza çıkarlar. Araştırmada, görsel sanatlar dersinde yararlanılacak kaynak olarak edebiyat ürünleri içerisinde 'fabl' türü tercih edilmiştir.

Araştırmanın amacı; fabl türünün öğrencilerin görsel sanat çalışmalarına etkisi olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılında Kastamonu ilinde bulunan bir ortaokulun iki şubesinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırma, 22 kontrol ve 22 deney grubu olmak üzere toplam 44 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrenci resimleri, kuru boya tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, edebiyat ürünlerinden 'Kurnaz tilki, kurt ve at' adlı fabl ile sınırlıdır.

Öğrenci çalışmaları; görsel sanatlar eğitimi uygulamalarında edebiyat ürünlerinin etkisini belirlemek amacıyla geliştirilmiş ve yayınlanmış olan dereceli puanlama anahtarı (rubrik) kullanılarak, dört alan uzmanı öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına geçirilmiş ve 'SPSS' paket programları kullanılarak analiz edilmiştir.

Görsel sanatlar eğitimi uygulamalarında fabl türünün etkisi Mann Whitney U-Testi sonuçlarına göre incelenmiş olup, dereceli puanlama anahtarı içerisindeki tüm maddelerde kontrol ve deney grupları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Kontrol ve deney grupları arasındaki tüm maddeler $p < 0,05$ olarak görülmektedir.

Anahtar Kelime: Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Disiplinlerarası Sanat Eğitimi, Fabl.

¹ Öğr. Gör., Kastamonu Üniversitesi, muhammet_inceagac@hotmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, ameliha@gazi.edu.tr

Abstract

Its undoubtedly crucial for students benefiting from different sources in visual arts classes for their increasing interest and motivation towards lessons, revitalizing their imagination, creating image variety in their works and composing imaginative outcomes. When viewed from this angle, written and oral literature materials; aimed at achieving the aims of art education every visual arts teacher, it is the source that should be consulted. In this context literature products, as extremely rich resources they are visible. In the research, "fable" genre was chosen as the source to be used in the visual arts lesson from literature materials.

Purpose of the research; fable of genre, students pictures reveal whether it is an effect or not. The study is limited to the 7th grade students who are studying at two branches of a middle school in the province of Kastamonu in the 2015-2016 academic year. This Research, 22 control and 22 experimental groups be about total of 44 students were implemented. Student paintings were pictured using dry paint technique. This study is limited to fable called "cunning fox, wolf and horse" in literature materials.

Student's works were assessed by using a grade scoring key (rubric) that has been developed and published for determining the influence of literature materials on their visual art education practises by four expert academicians. The data obtained from the data collection tools has been evaluated with the program "SPSS" in the computer media.

In the visual arts education practices, the effect of the fable genre was examined according to the Mann Whitney U-Test results, and all the items in the grade scoring key showed a significant difference between the control and experimental groups. All items between control and experimental groups are seen as $p < 0,05$.

Keywords: Art Education, Visual Arts Education, Interdisciplinary Art Education, Fable.

1. GİRİŞ

Görsel sanatlar dersinde ilginin ve motivasyonun artırılması, hayal gücünün harekete geçirilmesi, imge zenginliğinin oluşturulabilmesi ve yaratıcı ürünler ortaya koyulabilmesi açısından farklı disiplin kaynaklarından yararlanmanın önemli olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri; sanat eğitiminin amaçlarına ulaşmayı hedeflemiş her görsel sanatlar öğretmenin başvurması gereken kaynaklardandır. Masallar, şiirler, maniler, öyküler, anılar, efsaneler, destanlar, fabllar, atasözleri, deyimler, bilmeceler, tekerlemeler vb. edebiyat ürünleri, son derece zengin kaynaklar olarak karşımıza çıkarlar.

Sanatların birbiri ile ve diğer tüm disiplin alanlarıyla da yoğun etkileşim içerisinde olması, çağımızın eğitim anlayışına da yansımış ve disiplinlerarası yaklaşım kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bu durum, tüm diğer derslerde olduğu gibi, bireyin çok yönlü gelişiminin hedeflendiği görsel sanat dersleri açısından da olumlu bir gelişmedir (Yılmaz, 2010). Sanat eğitimi konusunda Koster (2000); disipline dayalı eğitimin olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirterek, pek çok sanat eğitimi müfredatında da disipline dayalı kullanımın artırılması gerektiğini tavsiye etmektedir. Öğretimde disipline dayalı yaklaşımların akademik performansı ortaya koyarak sınıf seviyesinin olumlu yönde değiştiğini belirtmektedir. Disiplinlerarası sanat eğitiminde Kırıçoğlu (2015); çocukların başka konu alanlarında

öğrendiklerini somut olarak iki ya da üç boyutlu anlatım gereçleri ile ifade etmeleri neticesinde öğrenmenin pekişeceğine, tam ve bütüncül bir öğretimin sağlanmış olacağına dikkat çekmiştir.

Disiplinlerarası kavramı ayrı ayrı disiplinlerin zenginliğini, onların birbirleri ile bağlantılı olduğunu ve problemlerin her zaman tek doğru cevabının olmadığını kabul etmektedir. Disiplinlerarası kavramı, bilim, matematik ve dil gibi konularda birbirine karşıt çözümleri bir araya toplamak ve düşünceleri ifade etmenin yollarını bulmak için bilişsel, duyuşsal ve yaratıcı kapasiteyi ön plana çıkarmaktadır (Perkins, 1994 Aktaran: Özkök, 2005). Günümüzde sanat eğitiminin temel amaçları doğrultusunda disiplinlerarası yaklaşım oldukça önem taşımaktadır. Çünkü disipline dayalı yaklaşım, öğrencilere pek çok yönden kendilerini geliştirme olanağı tanımaktadır. Bu amaçla araştırmada edebiyat disiplininden ve eğitim açısından önemli niteliğe sahip olduğu düşünülen fabl türünden yararlanılmıştır.

1.1. Fabl Nedir?

Fabl; hayvanlara, bitkilere veya başka varlıklara kişilik verilmesi ve onların konuşutulmasıyla meydana getirilen bir çeşit masaldır. Fabl türünde yazılan eserlerde amaç; insanlar arasında geçen olayları, sembol seçilen varlıklar arasında geçirterek insanların ders almalarını sağlamaktır. Yani sembol kahramanların arkasında, gerçek kahramanlar bulunmaktadır. Bu yönüyle fabllar, didaktik (öğretici) ve dramatik bir özellik gösterirler. Öğretici bir amaçla kaleme alınan fabllar okuyucuya ahlak dersi verirler. Sayfalarca anlatılabilecek bir konu, kısa ve etkili bir şekilde anlatılır. Eserin sonunda verilmek istenen mesaj, açık bir şekilde dile getirilir (İpek, 2010).

Latince 'Fabla' sözünden gelmektedir. Masallardan farkı didaktik ve dikte edici bir özelliğe sahip olmasıdır. Onun için fabllarda mesaj herhangi bir yoruma ihtiyaç kalmadan, doğrudan verilir. Olayların hayvan ve diğer varlıklar çevresinde anlatılması genellikle bir eleştirinin alınganlık yaratmadan sunulması kolaylığına da dayanmaktadır. Bu yüzden hemen hemen her kesim için benimsenebilir anlatım tarzındadır. Sadece çocuklar için değil, yetişkinler için de önemli eğitici unsurlar taşımaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2014).

Fabllarda hayvanlar konuşuturulur ve fablların öğretici yönü vardır. Masallarda ise kahramanlar insan, dev, canavar vb. gibi olağan üstü varlıklardır (Açık Önkaş ve Günay, 2015). Masallarda yer ve zaman belirsizdir. Mekan ise gerçekte olması mümkün olmayan özellikler içermekte ve adlandırılmaktadır (Erdal, Celepoğlu, Kılıç, Arıcı ve Kara, 2013).

Fablların yazarları bellidir. Masallar ise yazarı belli olmadığından anonimdirler. Ağızdan ağıza anlatıldığı için, yüzyıllar içinde değişmez bir planı ve anlatım biçimi oluşmuştur (Aktaş ve Gündüz, 2014, s. 334). Fabl türünün bilinen ilk örnekleri Doğu'da İ.Ö. VII yy.da Asur-Babil masallarına, Batıda ise İ.Ö. VIII yy.da *Atmaca ile Bülbül* öyküsünü yazan Hesiodos'a kadar uzanmaktadır. Zamanla serpilip gelişen tür, *Aisopos (Ezop)*, *La Fontaine*; Doğu'da *Kelile ve Dimne* yazarı Beydaba ile seçkin örneklerine kavuşur (Aktaş ve Gündüz, 2014, s. 336).

Fablların kaynağı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmekte ve birçok araştırmacı tarafından kaynağı Hindistan'a dayandırılmaktadır. Bu türün en eski örneği 'Pançatantra Masalları'dır. Kelile ve Dimne, Gülistan Mevlana'nın Mesnevisi de fabllar açısından zengin kaynaklardır. Türk edebiyatında fablla ilgili örnek çoktur. Kayserili Rüştü'nün Nuhbetü'l Etfal isimli eseri Türk çocuk edebiyatının ilk fabl örneğidir (Yalçın ve Aytaş, 2014). Çağdaş Türk edebiyatında ilk fabl örnekleri çeviri eserlerdir.

Bunlar, Şinasi, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem, Tevfik Fikret, Fuat Köprülü, Orhan Veli ve Sebahattin Eyüboğlu gibi yazarlara aittir (Erdal, Celepoğlu, Kılıç, Arıcı ve Kara, 2013).

1.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Edebiyat Alanının Fabl Türünden Yararlanma

Görsel sanatlar dersinde öğretmenlerin, öğrenciyi pek çok açıdan geliştirebilmesi için disiplinlerarası yöntemle ders işleme gerekir. Bu nedenle öğretmenlerin öncelikle öğrencilerin yaş düzeylerine uygun uygulamalar ve konular planlaması gerekmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin amaçları doğrultusunda en büyük sorumluluk sanat eğitimcilerine düşmektedir. Schürmayer, (1988) müfredat geliştirme ve planlama faaliyetlerindeki gelişimler üzerine, çocuklarla ilgili neyin gerekli olduğunu bilerek hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Görsel sanatlar dersinde en büyük sıkıntılardan birinin, öğrencilerin yapacakları çalışma konusunda 'serbest' bırakılması olduğunu ifade eden Yılmaz (2009)'a göre; öğretmenin 'bugün pastel boya ile serbest bir çalışma yapacağız' şeklinde bir yaklaşımda bulunması, ne yapacağını bilmeyen, sıradan konulara yönelen öğrenci profiline yol açmaktadır. Bu nedenle öğretmenin, öğrencilerin kazanımlara ulaşmasını sağlayacak, yaratıcılığını harekete geçirecek ve onların farklı bakış açıları geliştirmesini sağlayacak her türlü konuyu verebileceğinin bilincinde olması gerekmektedir. Görsel sanatlar dersinde gerek konuların belirlenmesinde, gerekse motivasyonun gerçekleşmesinde, tüm diğer disiplinlerden yararlanma yoluna gidilmelidir, bu anlamda yararlanılabilecek en temel disiplin alanlarından biri de, edebiyat alanıdır.

Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri, görsel sanatlar dersinin en güçlü motivasyon kaynaklarıdır. Şiir, şarkı sözü, öykü, masal, mani, tekerleme, efsane, fabl, fıkra, atasözü, destan, deyim, anı vb. kısaca her türlü yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerinden görsel sanatlar derslerinde sıkça yararlanma yoluna gidilmelidir (Yılmaz, 2009). Özellikle fabllar, disiplinlerarası yaklaşımın gerçekleştirilmesinde son derece uygun bir kaynak olup, yalnızca görsel sanatlar dersleri açısından çocukların yaratıcılığını harekete geçirme ve eğlenceli bir çalışma konusu olmakla kalmaz, bunun yanı sıra verdiği dersler açısından eğitsel değeri yüksek olan eserlerdir (Yılmaz, 2015). Edebiyat ürünlerinin çocuklarımızın eğitiminde kullanılması konusuna günümüze kadar yeterli önem verilmemiştir. Öğretmenlerimizin, okullarımızın, eğitimcilerimizin ve yardımcı ders aracı hazırlayan uzmanların bu malzemeyi doğru ve etkili kullanmaları eğitim kalitesinin gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır (Yalçın ve Aytaş, 2014).

Bu araştırmanın amacı, fabl türünün 7. sınıf öğrencilerinin görsel sanat çalışmaları üzerine etkisi olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, araştırmanın alt amaçları; Fabl türünün öğrencilerin görsel sanat çalışmalarına;

1. Bütünlük ve görsel devamlılık açısından etkisi olup olmadığını,
2. Hareket ifadesi açısından etkisi olup olmadığını,
3. İmge kullanımı açısından etkisi olup olmadığını,
4. Renk kullanımı açısından etkisi olup olmadığını,
5. Ayrıntılara yer verme açısından etkisi olup olmadığını,
6. Mekân (uzam) ifadesi açısından etkisi olup olmadığını,
7. Kompozisyon açısından etkisi olup olmadığını,
8. Yaratıcı yaklaşım (özgün ifade) açısından etkisi olup olmadığını,

9. Çalışmanın tamamlanması açısından etkisi olup olmadığını,
10. Klişe/şablon unsurların kullanımı açısından etkisi olup olmadığını, ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, deney ve kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2016)'e göre; statik grup karşılaştırılmalı desen (the static-group comparison design): Sontest denkleştirilmemiş gruplu desen olarak da bilinir ve bu desende hazır olan gruplar kullanılır. Deneklerin gruplara seçkisiz atanması ya da eşleştirilmesi söz konusu değildir. Gruplardan biri deney (D), diğeri kontrol (K) grubu olarak belirlenir. Desen seçkisiz atanmanın olmadığı tek faktörlü desen olarak tanımlanabilir. Desenin simgesel gösterimi aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Şekil 1. Statik Grup Karşılaştırılmalı Desen.

	İŞLEM	SONTEST
D	X	O ₁

K		O ₂

(Büyüköztürk vd., 2016, s. 202).

Desende araştırmacı şubelerin birini deney, diğeri kontrol grubu olarak atar ve öğretim sürecinde deney grubunda performans görevleri verilirken kontrol grubunda daha önce sürdürülen geleneksel uygulamalara devam edilir (Büyüköztürk vd., 2016, s. 203). Deney ve kontrol grupları, okul yönetimi ve görsel sanatlar öğretmenlerinin akademik başarısının eşdeğer olduğunu belirttiği iki sınıftan oluşmaktadır. Ayrıca araştırmanın pilot uygulaması yapılmış olup, öğrenci çalışmaları alan uzmanları tarafından incelenmiş ve iki sınıf arasındaki görsel sanatlar dersi akademik başarısı eşdeğer olarak belirlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Kastamonu ili Vali Aydın Arslan Ortaokulunda, 2015-2016 eğitim öğretim yılının II. yarısında öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. A şubesindeki 22 öğrenci kontrol grubunu, B şubesindeki 22 öğrenci ise deney grubunu meydana getirmiş olup, toplam 44 öğrenciye uygulanmıştır.

2.3. Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulama sürecinde, araştırmaya katılacak öğrencileri belirlemek ve uygulama yapmak için İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden ve Valilikten gerekli izin ve onaylar alınmıştır. Uygulama, deney ve kontrol gruplarına aynı gün farklı ders saatlerinde, aynı koşullarda, birer ders saati süresinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma için öğrenci yaş grubuna uygun, Millî Eğitim Bakanlığı tavsiyeli ilköğretim için 100 temel eser içerisinde yer alan La Fontaine'den Seçmeler (İpek, 2010) adlı kitabın içerisinde yer alan fabllardan "Kurnaz tilki, kurt ve at" (EK:1) adlı fabl, doğa tasvirleri ve farklı hayvan figürleri içeriyor olması nedeniyle tercih edilmiştir.

Araştırmanın uygulama sürecinde kontrol grubuna fabl anlatılmamış, ancak deney grubunda anlatılan fablın temel unsurları olması nedeniyle; içinde tilki, kurt ve at figürlerinin bulunduğu, diledikleri gibi bir resim yapmaları istenmiştir. Deney grubu öğrencilerine ise fabl anlatımı yapılmış, soru-cevap

yöntemi ile duyuşsal ve düşünsel açıdan algılamaları ve kavramaları sağlanmış, ardından fabldan yola çıkarak resim yapmaları istenmiştir. Her iki grupta da kuru boya tekniğı kullanılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Yılmaz ve İnceağaç (2017) tarafından geliştirilmiş olan, görsel sanatlar eğitimi uygulamalarında edebiyat ürünlerinin etkisini belirlemeye yönelik beşli likert tipi dereceli puanlama anahtarı (rubrik) kullanılmış ve literatür taranmıştır. Aynen kullanılmış olan dereceli puanlama anahtarı (rubrik) maddeleri aşağıdaki gibidir. Dereceli puanlama anahtarına ait başarı düzeyi ifadeleri oldukça zayıf (1), zayıf (2), orta (3), iyi (4), oldukça iyi (5) şeklinde tanımlanmaktadır ve başarı düzeylerine ait puanlama dağılımı Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamalarında Edebiyat Ürünlerinin Etkisini Belirlemeye Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı.

Ölçütler	Başarı Düzeyi					Başarı Puanı
	Oldukça zayıf 1	Zayıf 2	Orta 3	İyi 4	Oldukça iyi 5	
1. Bütünlük ve görsel devamlılık	20	40	60	80	100	
2. Hareket ifadesi	20	40	60	80	100	
3. İmge kullanımı	20	40	60	80	100	
4. Renk Kullanımı	20	40	60	80	100	
5. Ayrıntılara yer verme	20	40	60	80	100	
6. Mekân (uzam)	20	40	60	80	100	
7. Kompozisyon	20	40	60	80	100	
8. Yaratıcı yaklaşım (özgün ifade)	20	40	60	80	100	
9. Çalışmanın tamamlanması	20	40	60	80	100	
10. Klişe/şablon unsurlar	100	80	60	40	20	

***10. madde klişe/şablon unsurlar kriterinin puanlanması diğer maddelerle ters orantı göstermektedir. Puanlama tablosundaki diğer kriterlerin aksine resimde klişe/şablon unsur kullanımı arttıkça, ürünün başarısı düşmektedir. Yani klişe/şablon unsurların kullanımının çokluğu başarıyı düşüren bir durum iken kullanımı azaldıkça başarı artmaktadır. Bu açıdan 10. kriter maddesi diğer kriter maddeleri ile ters orantılıdır.**

Yılmaz ve İnceağaç (2017) tarafından, görsel sanatlar eğitiminde edebiyat ürünlerinin etkisini belirlemeye yönelik geliştirilen rubrik için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda, AFA uygulamasında görsel sanat çalışmaları ürün performansının ölçülmesine ilişkin varyansın %67,603’ünü açıkladığı; DFA uygulaması sonucunda; $\chi^2/sd=2,29$, RMSEA=0,17, SRMR=0,08, NNFI=0,93, CFI=0,94, GFI=0,68, AGFI=0,50 uyum indeksleri elde edilerek, ölçeğin genel anlamda iyi uyum değerlerine sahip olduğu ve tek boyuta sahip bir model olarak doğrulandığı tespit edilmiştir. Puanlayıcılar arası uyumayı tespit etmek için hesaplanan Kappa değeri 0,64 olarak bulunmuş, puanlayıcılar arası korelasyon değerlerinin 0,90 ile 0,94 arasında değiştiğı ve rubriğin geneli için hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının 0,98 olduğu belirlenmiştir. Sonuçta, tüm maddelerin geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği ortaya konmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Öğrenci çalışmaları; alan uzmanı dört öğretim üyesi tarafından dereceli puanlama anahtarı

kriterlerine dayalı olarak puanlanmıştır. Öğrenci çalışmalarına verilen puanlar bilgisayar ortamına geçirilerek verilerin analizinde “SPSS” paket programı kullanılmış ve ilişkisiz ölçümler için Mann Whitney U-Testi uygulanarak elde edilen bulgular değerlendirilmeye alınmıştır. Mann Whitney U-Testi, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmektedir (Büyüköztürk, 2012, s. 155).

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde; puanlama tablosundan elde edilen verilere, bu verilerin istatistiksel tekniklerle çözümlenmesi ile tablo haline dönüştürülen bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Ayrıca öğrenci çalışmalarının tamamının burada tek tek analizlerine yer vermenin mümkün olmaması nedeniyle, bu bölümün sonunda deney ve kontrol grubundan en yüksek puanı alan iki öğrencinin çalışması, örnek teşkil edebilmesi bakımından tüm kriterler açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Görsel sanatlar eğitimi uygulamalarında fabl türünün etkisine yönelik Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamalarında Fabl Türünün Etkisinin Gruba Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları.

Maddeler	Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
1.Bütünlük ve görsel devamlılık	Deney	22	32,18	708,00	29,00	0,000*
	Kontrol	22	12,82	282,00		
2.Hareket ifadesi	Deney	22	32,43	713,50	23,50	0,000*
	Kontrol	22	12,57	276,50		
3.İmge kullanımı	Deney	22	30,41	669,00	68,00	0,000*
	Kontrol	22	14,59	321,00		
4.Renk kullanımı	Deney	22	30,75	676,50	60,50	0,000*
	Kontrol	22	14,25	313,50		
5.Ayrıntılara yer verme	Deney	22	30,34	667,50	69,50	0,000*
	Kontrol	22	14,66	322,50		
6.Mekan (uzam)	Deney	22	31,14	685,00	52,00	0,000*
	Kontrol	22	13,86	305,00		
7.Kompozisyon	Deney	22	30,98	681,50	55,50	0,000*
	Kontrol	22	14,02	308,50		
8.Yaratıcı yaklaşım (özgün ifade)	Deney	22	32,55	716,00	21,00	0,000*
	Kontrol	22	12,45	274,00		
9.Çalışmanın tamamlanması	Deney	22	29,73	654,00	83,00	0,000*
	Kontrol	22	15,27	336,00		
10.Klişe/şablon unsurlar	Deney	22	16,36	360,00	107,00	0,001*
	Kontrol	22	28,64	630,00		

* $p < 0,05$

Tablo 2. incelendiğinde, rubriğin tüm maddelerinde, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, bütünlük ve görsel devamlılık (sıra ortalaması=32,18, $U=29,00$), hareket ifadesi (sıra ortalaması=32,43, $U=23,50$), imge kullanımı (sıra ortalaması=30,41, $U=68,00$), renk kullanımı (sıra ortalaması=30,75, $U=60,50$), ayrıntılara yer verme (sıra ortalaması=30,34, $U=69,50$), mekan (uzam) (sıra ortalaması=31,14, $U=52,00$), kompozisyon (sıra ortalaması=30,98, $U=55,50$), yaratıcı yaklaşım (özgün ifade) (sıra ortalaması=32,55, $U=21,00$) ve çalışmanın tamamlanması (sıra ortalaması=29,73, $U=83,00$) maddelerinde deney grubundaki öğrencilerin

puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Klişe/şablon unsurlar maddesinde ise kontrol grubu öğrencilerinin puanı (sıra ortalaması=28,64, U=107,00), deney grubu öğrencilerinin puanından (sıra ortalaması=16,36, U=107,00) daha yüksektir. Bu maddenin puanlanması diğer maddelerle ters orantı gösterdiği için, diğer tüm maddelerde olduğu gibi, fabl türünün görsel sanat eğitimi uygulamalarına olumlu etkide bulunduğu görülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen genel sonuç, görsel sanatlar eğitimi uygulamalarında fabl türünün etkisinin Mann Whitney U-Testi sonuçlarında da Tablo 2’de görüldüğü üzere deney ve kontrol grupları arasındaki fark $p<0,05$ ’ten küçüktür. Araştırmanın bulgularına göre;

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının genelinde; bütünlük ve görsel devamlılık kriteri açısından düzende birliği sağlayacak görsel bağlantı %4,5’inde yoktur, %22,7’sinde yetersizdir, %45,5’inde kısmen yeterlidir, %13,6’sında yeterlidir ve %13,6’sında oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneli, bütünlük ve görsel devamlılık kriteri açısından incelendiğinde, düzende birliği sağlayacak görsel bağlantı %31,8’inde yeterlidir ve %68,2’sinde oldukça yeterli düzeydedir. Bu kriter açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneli hareket ifadesi kriteri açısından incelendiğinde, unsurların ifadesi ve düzenlenmesinde hareket hissi, farklılıkları ve hareket zenginliği %36,4’ünde yetersizdir, %40,9’unda kısmen yeterlidir, %13,6’sında yeterlidir ve %9,1’inde oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneli hareket ifadesi kriteri açısından incelendiğinde ise, unsurların ifadesi ve düzenlenmesinde hareket hissi, farklılıkları ve hareket zenginliği %4,5’inde kısmen yeterlidir, %9,1’inde yeterlidir ve %86,4’ünde oldukça yeterli düzeydedir. Bu sonuca göre; deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmaları imge kullanımı açısından incelendiğinde, izlenimlerin, hayallerin, duyguların ve düşüncelerin ifade edilmesinde kullanılan her türlü düzenli ve düzensiz tüm soyut ve somut biçimlerin çeşitliliği ve zenginliği %36,4’ünde yoktur, %27,3’ünde yetersizdir, %22,7’sinde kısmen yeterlidir, %4,5’inde yeterlidir ve %9,1’inde oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ise; imge kullanımı açısından izlenimlerin, hayallerin, duyguların ve düşüncelerin ifade edilmesinde kullanılan her türlü düzenli ve düzensiz tüm soyut ve somut biçimlerin çeşitliliği ve zenginliği %9,1’inde yetersizdir, %18,2’sinde kısmen yeterlidir, %22,7’sinde yeterlidir ve %50’sinde oldukça yeterli düzeydedir. Sonuç, deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya koymaktadır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında; renk kullanımı açısından çeşitliliği, dengesi ve uyumu %13,6’sında yetersizdir, %50’sinde kısmen yeterlidir, %27,3’ünde yeterlidir ve %9,1’inde oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ise; renk kullanımı açısından çeşitliliği, dengesi ve uyumu %4,5’inde kısmen yeterlidir, %36,4’ünde yeterlidir ve %59,1’inde oldukça yeterli düzeydedir. Söz konusu kriter açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmektedir.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ayrıntılara yer verme kriteri açısından resimde çizginin, rengin, soyut ya da somut her türlü biçimin ifadesinde ve düzenlenmesinde yaratıcı ayrıntılar (detay) %4,5’inde yoktur, %27,3’ünde yetersizdir, %36,4’ünde kısmen yeterlidir, %22,7’si yeterlidir ve %9,1’inde oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ayrıntılara yer verme kriteri açısından resimde çizginin, rengin, soyut ya da somut her türlü

biçimin ifadesinde ve düzenlenmesinde yaratıcı ayrıntılar (detay) %4,5'inde yetersizdir, %4,5'inde kısmen yeterlidir, %31,8'inde yeterlidir ve %59,1'inde oldukça yeterli düzeydedir. Sonuç, deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya koymaktadır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline baktığımızda mekan ifadesi kriteri açısından incelendiğinde, resimde iki ya da üç boyutluluk oluşturacak şekilde, fon ile figürler ve objeler arasındaki ilişki %4,5'inde kullanılmamıştır, %50'sinde yetersizdir, %22,7'inde kısmen yeterlidir, %18,2'sinde yeterlidir ve %4,5'inde oldukça yeterli düzeydedir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında mekan ifadesi kriteri açısından resimde iki ya da üç boyutluluk oluşturacak şekilde, fon ile figürler ve objeler arasındaki ilişki %22,7'sinde kısmen yeterlidir, %18,2'sinde yeterlidir ve %59,1'i oldukça yeterli düzeydedir. Sonuç, deney grubu lehine anlamlı bir fark oluşturmaktadır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında kompozisyon kriteri açısından resmi meydana getiren öğelerle, belirli düzen bağlantıları içerisinde %4,5'inde bir bütün oluşturulamamış durumdadır. %40,9'unda kompozisyon kurgusu yetersizdir, %27,3'ünde kısmen yeterli, %18,2'sinde yeterlidir ve %9,1'inde oldukça yeterlidir. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ise; kompozisyon kriteri açısından resmi meydana getiren öğelerin, belirli düzen bağlantıları içinde %9,1'inde bir bütün oluşturma durumu kısmen yeterlidir, %31,8'inde yeterlidir ve %59,1'inde oldukça yeterlidir. Sonuç, deney grubu lehine anlamlı fark ortaya koymaktadır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında yaratıcı yaklaşım kriteri açısından konu farklı bir yaklaşımla ve özgün bir şekilde %50'sinde ifade edilememiştir, %27,3'ünde ifade etme durumu yetersizdir, %9,1'inde kısmen yeterlidir ve %13,6'sında yeterli bulunmuştur. Deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ise; yaratıcı yaklaşım kriteri açısından, konuyu farklı bir yaklaşımla ve özgün bir şekilde ifade etme durumu %4,5'inde yetersizdir, %13,6'sında kısmen yeterli, %45,5'inde yeterli, %36,4'ünde ise oldukça yeterli bulunmuştur. Bu kriter açısından, deney grubu lehine anlamlı bir sonuç söz konusudur.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında; çalışmanın tamamlanması kriteri açısından ayrılan süre içerisinde konuya uygun bir şekilde biçim, içerik ve teknik açıdan çalışmaların %36,4'ü tamamlanmıştır ve %63,6'sının eksiksiz bir şekilde tamamlanmış olduğu görülmektedir. Aynı kriter açısından deney grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında ise; ayrılan süre içerisinde konuya uygun bir şekilde biçim, içerik ve teknik açıdan çalışmaların %4,5'i tamamlanmıştır ve %95,5'inin eksiksiz bir şekilde tamamlanmış olduğu görülmektedir. Sonuç, deney grubu lehine anlamlı fark ortaya koymaktadır.

Kontrol grubu öğrenci çalışmalarının geneline bakıldığında; klişe/şablon unsurlar %4,5'inde oldukça az kullanılmıştır, %31,8'inde az kullanılmıştır, %36,4'ünde kısmen kullanılmıştır ve %27,3'ünde oldukça çok kullanılmıştır. Deney grubu öğrenci çalışmalarına bakıldığında ise; klişe/şablon %40,9'unda kullanılmamıştır, %27,3'ünde az kullanılmıştır, %27,3'ünde kısmen kullanılmıştır ve %4,5'inde kullanılmıştır. Sonuçlar, deney grubu lehine anlamlı fark teşkil etmektedir.

3.1. Kontrol Grubu ve Deney Grubuna Ait En Yüksek Puanı Alan Öğrenci Çalışmalarına Yönelik Analiz ve Yorumlar

Kontrol ve deney gruplu öğrenci çalışmalarının tamamının resimlerinin tek tek yorumlarına yer

verilmesinin mümkün olmaması nedeni ile örnek oluşturması bakımından, kontrol grubu ile deney grubunun en yüksek puanı alan çalışmalarından ikişer tanesinin analizine yer verilmiştir. Analizlerde ‘Resim 1 ve Resim 3’ kontrol grubu, ‘Resim 2 ve Resim 4’ deney grubu öğrencilerine ait örnek çalışmalar yer almaktadır.

Resim 1. Kontrol grubu öğrenci çalışması.

Öğrenci no: 3

Kontrol grubuna ait öğrenci çalışması Resim 1.’de görüldüğü üzere kullanılan unsurlar gözün takip edebileceği bir görsel devamlılığa ve düzende birliği sağlayacak görsel bağlantıya sahiptir. Figürlerin tamamı hareketten yoksun olup, ayakta ve statik bir şekilde aynı yöne doğru bakmaktadır. Sadece at figürünün ön bacağı ve tilkinin kuyruğunda hafif bir hareket etkisi görülmektedir. Mekânın diyagonal ifadesi de kompozisyona hareket kazandırmıştır. Bu nedenle resimdeki ‘hareket ifadesi’ kriteri uzman değerlendirmesinde ‘orta’ düzeyde çıkmıştır. Kompozisyonda; kullanmaları istenen üç hayvan figürüne öğrenci tarafından tepe, ağaç, bulut ve güneş gibi klasik biçimler ilave edilmiş olup, imgelerin zenginliği bakımından orta düzeydedir. Renklerin çeşitliliği, zenginliği, renk dengesi ve uyumu uzman değerlendirmesinde ‘iyi düzeyde’ bulunmuştur. Ayrıntılara yer verme kriterine göre; hayvan figürlerine bakıldığında atın yelesi, ağzına takılan gem, kuyruğu, ön bacakları ve ayakları; tilkinin kuyruğu, ağzı, kulakları, tırnakları ve yine kurt figürünün ağzı, başı ve kuyruk ifadesi gibi hayvanlara özgü anatomik ve karakteristik özelliklerin ifadesi açısından son derece başarılıdır. Arka planda yer alan ağaçların küçük ifade edilmesi, dağların eteklerinin gölgelendirmesi ve hayvan figürlerinin yakın planda yerleştirilmesi açısından mekân ifadesi başarılı olarak kabul edilebilir. Kompozisyon açısından tek tek kullanılan unsurların bir araya getirilmesi, bir bütünlük oluşturacak niteliktedir. Konuyu farklı bir yaklaşımla ele alma ve özgün ifadeyi kapsayan ‘yaratıcı yaklaşım’ kriteri açısından puanlamada orta düzeyde çıkmıştır. Ayrılan süre içerisinde ürün, konuya uygun şekilde ve teknik açıdan tamamlanmıştır. Resimde kullanılan ağaç ve bulut ifadeleri, klişe/şablon unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 2. Deney grubu öğrenci çalışması.

Öğrenci no: 11

Deney grubuna ait öğrenci çalışması Resim 2.'ye bütünlük ve görsel devamlılık açısından bakıldığında; unsurların dağınık yerleştirildiği, gözün takip edebileceği bir görsel devamlılık oluşturma ya da düzende birliği sağlayacak görsel bağlantı açısından 'orta' düzeyde çıktığı görülmektedir. (Ancak burada bir durumu ifade etme gereği duyulmuştur. Resim 1, kontrol grubu olması ve söz konusu kriter açısından 'iyi düzeyde' bulunmasına, Resim 2 deney grubu olması ve söz konusu kriter açısından 'orta düzeyde' bulunmasına rağmen, tüm çalışmaların ortalamasında, 'bütünlük ve görsel devamlılık' kriteri açısından sonuçlar deney grubu lehinedir). Figürlerin neredeyse tamamında hareket ifadesi görülmekte olup, resmin bütünü içerisinde asimetrik bir şekilde parçalara ayrılan kurgusal bölümlerden oluşan düzenleme, çalışmanın geneline hareket kazandırmıştır. Hayvan figürleri farklı hareketlere sahip olup, kuyruk, baş, gövde, bacaklar ve ayaklarında hareket etkisi oldukça başarılı bir şekilde ifade edilmiştir. Çalışma imge zenginliği bakımından başarılı bulunmuştur. Renklerin çeşitliliği, zenginliği, renk dengesi ve uyumu oldukça iyi düzeydedir. Ayrıntılara yer verme kriteri açısından bakıldığında; hayvanlara özgü anatomik ve karakteristik özellikler, ayrıntılı ve son derece başarılı bir şekilde ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra zeminde farklı nitelikte bitki ayrıntılarına girildiği görülmektedir. Resimde kullanılan mekân ifadesi dikkat çekicidir. Mekân, perspektif etkisinden yoksun olmakla birlikte, fablda geçen olaylardan kesitleri yaşatacak nitelikte bölünmeler oluşturarak ifadelendirilmiş, süreci yaşatacak bir etkiye sahiptir. Yine mekân bağlamında, fon ile figürler arasındaki ilişki; başarılı bir şekilde kurulmuştur. Aynı durum, resimdeki kompozisyon kurgusunu da açıklar niteliktedir. Konunun farklı bir yaklaşımla ele alındığı ve özgün bir ifade kullanıldığı görülmekte olup yaratıcı yaklaşım kriteri açısından oldukça başarılı bulunmuştur. Çalışma, ayrılan süre içerisinde biçim, içerik ve teknik açıdan tamamlanmıştır. Klişe/şablon unsur olarak yalnızca ağaç biçimi görülmektedir.

Resim 3. Kontrol grubu öğrenci çalışması.

Öğrenci no: 16

Kontrol grubuna ait öğrenci çalışması Resim 3.'te görüldüğü üzere resimde gözün takip edebileceği görsel bir devamlılık oluşturacak ve düzende birliği sağlayacak görsel bağlantı iyi düzeydedir. Resimdeki figürler statik olmakla ve hepsi aynı yöne bakmakla birlikte sadece at figürünün kuyruğunda, yelesinde ve bacaklarında hareket etkisi görülmektedir. Figürlerin yerleştirilmesi kompozisyonda yay şeklinde bir hareket oluşturur. Çalışmada figürlere ilaveten yalnızca ağaç, kaya ve gökyüzü ifadesi görülmekte olup, imge zenginliği bakımından yetersizdir. Renklerin çeşitliliği, zenginliği, renk dengesi ve uyumu orta düzeyde bulunmuştur. Atın ağız kısmındaki detaylar yelesi, kuyruğu, bacak formu gibi anatomik özellikler ifade edilmiş olup, resmin geneline bakıldığında ayrıntıya girme orta düzeydedir. Mekân ifadesi açısından bakıldığında, arka planda ufuk çizgisi, sağdaki figürün bir kayanın üzerine çıkmış olması ve

diğer unsurların zemine yerleştirilmesi gibi açılardan olumlu görülmele birlikte öğrenci seviyesine uygun etkili bir mekân ifadesi söz konusu değildir. Nitekim sağdaki figür kayanın üzerine yerleşmemiş, havada durmaktadır. Kompozisyon açısından tek tek kullanılan unsurlar devamlılık oluşturacak şekilde yerleştirilmiş olmakla birlikte, yaş grubu seviyesi dikkate alındığında orta düzeyde bulunmuştur. Konuyu farklı bir yaklaşımda ele almadığı görülmekte olup yaratıcı yaklaşım kriteri açısından yetersizdir. Ayrılan süre içerisinde ürün konuya uygun bir şekilde tamamlanmıştır. Sol tarafta klişe/şablon unsurlardan ağaç biçimi görülmektedir.

Resim 4. Deney grubu öğrenci çalışması.

Öğrenci no: 2

Deney grubuna ait Resim 4.'teki öğrenci çalışması incelendiğinde; unsurların yerleştirilişi, düzende birliği sağlayacak görsel bağlantı açısından oldukça iyi düzeydedir. Figürler farklı bakış açılarıyla resmedilmiş olup, hareket etkisi, farklılığı ve zenginliği görülmektedir. Çalışma imge zenginliği açısından izlenimlerin, duyguların ve düşüncelerin ifade edilmişinde kullanılan biçimlerin çeşitliliği ve zenginliği bakımından başarılıdır. Renklerin çeşitliliği, zenginliği, renk dengesi ve uyumu oldukça iyi düzeydedir. Ayrıntılara yer verme kriteri açısından, hayvan figürlerine bakıldığında hayvanlara özgü anatomik ve karakteristik özelliklerin ifadesi açısından oldukça iyi durumdadır. Düşünce balonları içerisindeki mide ve nota ayrıntıları dikkat çekmektedir. Arka planda yer alan ağaçların birlik içerisinde değişiklik oluşturacak nitelikte ifade edilmesi, dağların eteklerine çalılarla kaplı hissi verilmesi ve hayvan figürlerinin yakın planda yerleştirilmesi, zemindeki bitkiler vb. açılardan mekân ifadesi oldukça başarılı bulunmuştur. Unsurların kompozisyon ilkelerine uygun, başarılı bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Özellikle figürler arası diyalogun etkili bir şekilde ifade edilmesi bakımından yaratıcı yaklaşım oldukça iyi düzeydedir. Ayrılan süre içerisinde ürün konuya uygun şekilde biçim, içerik ve teknik açıdan oldukça başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Çalışmada, klişe/şablon unsurların olmadığı görülmektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın sonucunda çalışmaların geneline bakıldığında, her bir kriter açısından anlamlı farka yol açan dikkat çekici sonuçlar verilmeye çalışılmıştır. Bütünlük ve görsel devamlılık kriteri açısından; Kontrol grubu resimlerinde unsurlar daha çok rastgele, dağınık şekilde ve özensiz yerleştirilmiş iken, deney grubu resimlerinin çoğunda gözün takip edebileceği, görsel bir devamlılık oluşturacak ve düzende birliği sağlayacak şekilde yerleştirme yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu görsel devamlılık çoğu çalışmada olasılıkla motivasyonun gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklı sezgisel bir şekilde renkle ve lekeyle sağlanmıştır.

Hareket ifadesi kriteri açısından, kontrol grubu öğrenci resimlerinde çizilmiş olan hayvan figürlerinin tamamına yakını statik, aynı yöne bakmakta ve hareketten yoksun bir duruş sergilemektedir. Çalışmaların çok azında özellikle hayvan figürlerinde hafif bir hareket etkisi görülmektedir. Kontrol grubunun aksine deney grubu çalışmalarının genelinde çifte atan, koşan, başı geriye dönük vb. pozisyonlarla etkili şekilde verilmiş hareketler dikkati çekmekte olup, sadece hayvan figürlerinde değil aynı zamanda kompozisyonu oluşturan unsurların yerleştirilmesinde de hareket etkisi görülmektedir. Deney grubuna ait bazı çalışmalarda farklı yönlerde ya da karşılıklı farklı diyaloglar halinde yerleştirilen hayvan figürlerinin kurgusal ifadeleri söz konusudur. Bir çalışmada ağaç dalına tutunmuş kurt figürü dikkati çeker.

İmge zenginliği kriteri açısından, kontrol grubu öğrencilerinde, konu olarak verilen üç hayvan figürü dışında klasik olarak ağaç, dağ, tepe vb. kullanılmış, bulut ve güneş ile gökyüzü ifadesi verilmeye çalışılmış, az çeşitte ve bilindik imgeler kullanılmıştır. Deney grubu çalışmalarında ise; duygu ve düşüncelerin ifadesinde biçimlerde çeşitlilik ve zenginlik söz konusudur. Bitki çeşitliliği, ağaç dalına asılmış örtü, konuşma balonlarında düşüncelerin ifadesi, karın açığının 'karnı zil çalma' deyiminden hareketle ifade edilmesi, kurt ve tilki figürünün arzuladığı yiyeceklerle ilgili hayal balonları ve yiyecek resimleri, kafası yarılmış ya da kafası kanayan kurt figürü gibi ifadeler görülmektedir. Bitkilerde lale, menekşe, papatya, orman çalıları gibi çeşitlilik dikkati çeker.

Deney grubu resimleri; renklerin çeşitliliği, zenginliği, renk dengesi ve uyumu açısından kontrol grubu öğrencilerine oranla daha başarılıdır. Deney grubu öğrenci resimlerinin bir kısmında ışık, gölge, ton, valör gibi renk ayrıntılarına girme durumları görülürken, kontrol grubu öğrenci resimlerinde bu durum daha az dikkati çeker.

Ayrıntılara yer verme kriteri açısından, deney grubu öğrenci resimlerinin büyük çoğunluğunda hayvan figürlerinin cinsine özgü anatomik ve karakteristik detayların etkili şekilde verildiği görülmektedir. Hayvan figürlerinde tilki ve kurt figürünün burunlarının ve kulaklarının dikliği, iri ve kurnaz bakan gözleri, dillerinin dışarıda olması, atın yelesinin uzunluğu ve koşarken savrulan hareketi, kuyruk ve kulaklarının gerçekçi ifadesi, atın ağızındaki gem, ayağındaki nal, kurt ve tilkinin ayak ve tırnak ayrıntıları çalışmalarda dikkati çeken detaylardır. Diğer unsurlara bakıldığında, örneğin ağaç, çiçek, çalı gibi bitkilerin yaprak ve biçim ayrıntıları, ağaç yapraklarının dökülmesi, vb. ifade edilmeye çalışılmıştır.

Deney grubu öğrenci çalışmalarında kontrol grubu çalışmalarına oranla, mekân ifadesi daha etkilidir. Bazı çalışmalarda güneş, bulut, dağ, dere vb. unsurlarda tonlamalarla derinlik ve üç boyutluluk etkisinin verilmeye çalışıldığı görülür. Soyut bölünmelerle yüzey düzenlemelerinin yapıldığı çalışmalar mevcuttur. Arka planda gün batımı, bulutlu hava ve yoğun ormanlık alan etkisi vb. oluşturarak ön plan-arka plan ifadesinin daha etkili şekilde verildiği görülmektedir.

Deney grubu çalışmalarında, kullanılan unsurların kompozisyon ilkelerine uygunluğu açısından daha başarılı düzenlemeler mevcuttur. Kompozisyon ilkeleri doğrultusunda unsurların düzenli bir şekilde yerleştirilmesi gerekir. Dolayısıyla deney grubu öğrenci çalışmalarındaki unsurların kontrol grubu çalışmalarına oranla daha düzenli yerleştirildiği görülmektedir.

Yaratıcı yaklaşım açısından bakıldığında; Kontrol grubunda klasik, tek düze, ezbere çizilmiş ve özensiz unsurlardan oluşan resimlerin varlığı dikkati çekerken, deney grubu öğrenci çalışmalarında

konunun daha farklı yaklaşımlarla ele alındığı görülür. Hayal kuran hayvanlar, hayvanların iletişim içerisinde olduğunu gösteren ifadeler, kendi aralarındaki diyalogları, acıkan kurdun karnında zil ile resimlenmesi vb. özgün şekilde ifade edilmiştir. Ayrıntılara ilgi, farklı hareket ifadeleri ve imge zenginliği kriterlerinde açıklananlar da, aynı zamanda yaratıcı yaklaşım kapsamındadır.

Deney grubu çalışmalarında kontrol grubu çalışmalarına oranla, çalışmanın tamamlanması kriteri açısından daha başarılı çalışmalar mevcuttur. Yani deney grubu lehine anlamlı bir fark çıktığı görülmektedir. Bunun sebebi, doğrudan doğruya öğrencilerin keyifle çalışmalarına ve motivasyonlarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Klişe/şablon unsurlar kriteri açısından, kontrol grubu öğrenci çalışmalarında ‘M’ ve ‘V’ harfi şeklinde kuşlar, üçgen çatılı evler, M şeklinde dağlar, bir uzun bir kısa düz çizgilerin daire etrafındaki tekrarından oluşan ve bazı resimlerdeki gülen yüz ifadesinden meydana gelen güneş çizimi, yuvarlak veya oval simetrik ya da asimetrik biçimde yapılmış ağaç çizimleri, minik dairelerin bir araya gelmesinden oluşan papatya biçimi gibi stereotip biçimler kullanılırken, deney grubu öğrencilerinde bu klişe biçimlerin çok daha az kullanıldığı görülmektedir. Kontrol grubunda, klişe/şablon unsurların kullanımı az ya da çok tüm çalışmalarda mevcutken, deney grubu çalışmalarının yarısından daha azında kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, bütünlük ve görsel devamlılık, hareket ifadesi, imge kullanımı, renk kullanımı, ayrıntılara yer verme, mekân ifadesi, kompozisyon, yaratıcı yaklaşım, çalışmanın tamamlanması ve klişe/şablon unsurlar açısından, yani kriterlerin tamamında deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Disiplinlerarası sanat eğitime yönelik akademik çalışmalar doğrultusunda, ilgili alan yazın taranmış ve tartışma açısından bu araştırmaya doğru orantılı yöntem ve teknik bakımdan eşdeğer bir çalışmanın olmadığı, disiplinlerarası sanat eğitimi üzerine çalışılmış araştırmaların ise yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Welch ve Fasano (2016)’nın birlikte yürüttüğü ‘Sanat ve Bilim Aracılığıyla Disiplinlerarası Öğretim’ başlıklı makale çalışmasında, sınıf etkinliklerini içeren konferanslar düzenlenerek, demonstrasyon yöntemi kullanılarak ve sanat ile vizyon bilimi birleştirilerek tek bir sınıfta deneysel bir çalışma yapılmıştır. Fakat istatistiki analiz ve yorumlara yer verilmediği görülmektedir. Sonuç olarak parlaklık algısı ile yanılısma oluşturma üzerine, iki ve üç boyutlu oldukça iyi çalışmalar ortaya çıkmış ve birkaç öğrencinin uygulama resimleri örnek verilerek betimsel olarak yorumlanmıştır. Bu çalışmanın haricindeki diğer çalışmalarda ise; Wexler (2007)’e ait ‘Disiplinlerarası Sanat Eğitimi: Kültürler ve Disiplinler Arasında Köprü Oluşturmak’ başlıklı makalede yazar, sanat yoluyla eğitim anlayışını betimsel olarak literatür taramasına dayandırmıştır. Alsaggar ve Abdel-Karim Shukran (2014)’a ait ‘Disiplinlerarası Sanat Eğitimi’ başlıklı makalede yazarlar, genel anlamda okul bağlamında sanat eğitiminde etkili ve yararlı disipline dayalı eğitim anlayışını betimsel olarak literatür taramasına dayandırmışlardır. Sungurtekin ve Bilhan (2017)’a ait ‘Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarını Kapsayan Disiplinlerarası Bir Sanat Eğitimi Uygulaması’ başlıklı makalede ise sınıf öğretmenliği adaylarının yeterliklerini geliştirebilmek ve sürece ilişkin görüşlerini değerlendirebilmek amacıyla, disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, belirli temalar altında toplanarak içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Yapılan araştırmalar

doğrultusunda disiplinlerarası sanat eğitimi konusuna yönelik çalışmaların maalesef yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle disiplinlerarası sanat eğitimine yönelik araştırmaların artırılması gerektiği söylenebilir. Ayrıca görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım üzerine oldukça sınırlı sayıda çalışma yapılmış olması bu konu üzerine gerekli önemin verilmediğini göstermektedir. Bu nedenle disiplinlerarası sanat eğitimi ile edebiyat ürünlerinden fabl türünün görsel sanat çalışmalarına etkisini belirlemeye yönelik araştırma yapma ihtiyacı doğmuştur. Genel olarak, yaratıcı düşünmeyi harekete geçirme, düş gücünü artırma, imgesel düşünmeyi sağlama, anlatım zenginliğine kaynak oluşturma vb. açılardan oldukça zengin kaynaklar olan gerek yazılı gerekse sözlü edebiyat ürünleri (Yılmaz & İnceağaç, 2017) içerisinde eğitici ve öğretici niteliği de olan fabl türü seçilerek gerçekleştirilmiş olan bu araştırma, görsel sanatlar dersinde, araştırmada seçilen kriterlere yönelik amaçlar için kaynak oluşturma bakımından etkili sonuçlar ortaya koymuştur.

5. ÖNERİLER

Eğitimde başarının ön koşulunun istek duyma, sevgi ve ilgi olduğu gerçeği kabul edildiğinde, görsel sanatlar eğitiminde diğer tüm edebiyat ürünlerinin ve özellikle araştırma konusu olması bakımından fablların doğrudan ‘motivasyon’ üzerine etkisini ölçme amaçlı araştırmalar gerçekleştirilebilir. Eğitimin her alanında öğrencinin hedeflenen bilgi ve beceriyi kazanıp kazanmadığını anlamak, uygulanan eğitim programının ise başarıya ulaşıp ulaşmadığını belirlemek ölçme ve değerlendirme ile yapılabilir (Tuna, 2011, s. 253). Değerlendirmenin, her sanat programının önemli bir parçası olduğunu belirten Mamur (2010), ölçümlere dayanarak programın işlerliğini izlemek, öğrencinin ne öğrendiği konusunda bilgilenmek, tanımak, tanımlamak ve öğrenciler hakkında daha sağlıklı kararlara ulaşmak için iyi bir değerlendirme süreci gerektiğini belirtir. Değerlendirmenin temel amacı, sistemdeki olumsuzlukları belirleyerek bu olumsuzluklardan meydana gelebilecek olan zararları gidermeye çalışmak yani sistemin onarılmasını sağlayarak eğitsel çalışmaları daha verimli hale getirmektir (Mamur, 2004).

Görsel Sanatlar dersinin en önemli sorunlarından biri, klişe/şablon unsurların yaygın kullanımınıdır. Bu tür unsurların kullanımı öğretmenler tarafından tespit edilerek, öğrenciyi şablon biçim kullanımından uzaklaştırma amaçlı yöntemlerin kullanılmasını gerekli kılar. Araştırma sonuçları dikkate alındığında; görsel algıyı geliştirme çalışmaları ile birlikte, yaratıcılığı harekete geçiren, öğrencileri imgesel düşünmeye yönlendiren edebiyat ürünlerinden ve bunlardan biri olan fabllardan yararlanma yoluna gidilmelidir.

Fablların, drama ya da oyunlaştırma yöntemi ile canlandırılarak daha da eğlenceli ve eğitici hale getirildikten sonra görsel ifadelerle dönüştürülmeleri sağlanabilir. Çok çeşitli teknik ve malzemeler kullanılarak, iki ve üç boyutlu pek çok çalışma yaptırılabilir (Yılmaz, 2015, s. 281). Araştırmadaki fabl uygulamasında olduğu gibi, öyküler, masallar, anılar, efsaneler, destanlar, şiirler, atasözleri, deyimler, maniler, fıkralar, tekerlemeler, bilmeceler vb. sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin etkili kullanımının, görsel sanatlar dersinin pek çok amacına ulaşmasına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Özellikle çalışmanın tamamlanması konusunda deney grubu lehine çıkan anlamlı fark öğrenci motivasyonunun artmasıyla bağlantılı yorumlanabilirse de, öğrenciler, kırk dakikalık süre içerisinde çalışmalarını tamamlamakta sıkıntı yaşamışlardır. Malzemelerin çalışmaya hazır hale getirilmesi, fabl

anlatımı, soru-cevap yöntemi, kırk dakika olan ders saatinin önemli bir kısmını almakta ve uygulamanın gerçekleşmesi için çok az zaman kalmaktadır. Bu nedenle görsel sanatlar dersinin haftada en az iki ders saatine çıkarılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Açık Önkaş, N. ve Günay, E. (2015). Ders kitabı inceleme ölçütlerine göre Türkçe ders kitaplarının karşılaştırılması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3,(3), 365-378. Erişim 1 Nisan 2018, <http://www.ijlet.com/DergiTamDetay.aspx?ID=513>
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2014). *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme Konuşma-Yazma*. (19.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alsaggar, M. A. ve Abdel-Karim Shukran, Q. (2014). Interdisciplinary Art Education. *International Journal of Elementary Education*, 3(3), 81-85. Erişim 21 Haziran 2018 (<http://www.sciencepublishinggroup.com/j/ijeedu>)
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.905.3021&rep=rep1&type=pdf>
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı-İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdal, K., Celepoğlu, A., Kılıç, Y., Arıcı, A. F., ve Kara, R. (2013). *Çocuk Edebiyatının Kaynakları*. Ömer Yılar & Lokman Turan (Editörler). Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı. (3. Bölüm. s.67-200). (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2015). *Sanat Kültür Yaratıcılık*. Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi - Öğretimi. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Koster, J. B. (2000). *Bringing Art into the Elementary Classroom*. USA: Wadsworth, Thomson Learning Print.
- İpek, E. (2010). *La Fontaine'den Seçmeler*. (Editör: Mehmet Dikmen). İstanbul: Karanfil Yayınları. Çevik Matbaacılık.
- Mamur, N. (2004). Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçümleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli Örneği. *İlköretim-online*, 3(2), 1-18, Erişim 21 Haziran 2018, <http://ilkogretim-online.org.tr>
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/91087>
- Mamur, N. (2010). Görsel Sanatlar Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 175-188 Erişim 21 Haziran 2018, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/pauefd/article/view/5000056043/5000053252>
- Özkök, A. (2005). Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Yaratıcı Problem Çözme Öğretim Programının Yaratıcı Problem Çözme Becerisine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28(28), 159-167, Erişim 22 Haziran 2018, <http://hacettepe.dergipark.gov.tr/download/article-file/87724>
- Schirrmacher, R. (1988). *Art and Creative Development for Young Children*. New York: Delmar Publishers Inc.

- Sungurtekin, Ş. ve Bilhan, D. (2017). Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarını Kapsayan Disiplinlerarası Bir Sanat Eğitimi Uygulaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(2), 127-165. Erişim 21 Haziran 2018, <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=3f0a445e-3031-4cbc-b543-3aa4fe89f5cb%40sessionmgr101>
- Tuna, S. (2011). Sanat Eserlerini Değerlendirme. Ali Osman Alakuş & Levent Mercin (Editörler). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. (18. Bölüm. 253-262). (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Welch, L. ve Fasano, C. (2016). Interdisciplinary Teaching of Visual Perception through Art and Science. *General Article LEONARDO*, MIT Press 2016. Vol. 49, No. 3, pp. 220-225 Doi: 10.1162/LEON_a_000763 Erişim 21 Haziran 2018, web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=14&sid=0a14e725-05b8-41f8-a149-3db6e260f49c%40sessionmgr104
- Wexler, A. (2007). Interdisciplinary Art Education: Building Bridges to Connect Disciplines and Cultures. *Studies in An Education A Journal of Issues and Research* 2007,48(2), pp.220-224 Erişim 21 Haziran 2018, <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=e2e6f2c4-18c7-4609-9e84-6b39375f3485%40sessionmgr4006>
- Yalçın, A. ve Aytas, G. (2014). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, M. (2009). Sanatsal Motivasyonda Yazılı ve Sözlü Edebiyat Ürünlerinin Yeri ve Önemi. *Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Edebiyat Ve Dil Öğretimi Kongresi*, Gazi Üniversitesi Ankara, 789-797. 29 Nisan-1 Mayıs, 2009.
- Yılmaz, M. (2010). Sanat Eğitiminde Kopya ve Taklit. Kazım Artut (Editör). *Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. (Danışman: Hasan Pekmezci) (5. Bölüm. s.193-298). (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2015). Sanat ve Sanat Eğitimine Katkısı Açısından Bir Hint Eseri: Kelile ve Dimne, III. *Uluslararası Türk Sanatları Tarihi ve Folkloru Kongresi / Sanat Etkinlikleri*. (Editörler: Osman Kunduracı ve Ahmet Aytas) Delhi-HİNDİSTAN(INDIA), 275-286.
- Yılmaz, M. ve İnceağaç, M. (2017). Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamalarında Edebiyat Ürünlerinin Etkisini Belirlemeye Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarının (Rubrik) Geliştirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3).

Ek 1: DENEYSSEL UYGULAMADA ANLATILAN FABL ÖRNEĞİ

KURNAZ TİLKİ, KURT VE AT

Kurnaz bir tilki, hayatında ilk defa bir at görmüş. Hemen arkadaşı kurda koşmuş. Ballandıra ballandıra anlatmaya başlamış.

-Çabuk gel. Çayırdaki kocaman, besili bir hayvan var. Doğrusunu söylemek gerekirse ona bayıldım, demiş.

Kurt, bu sevindirici habere gülmüş ve:

-Acaba bizden güçlü mü? Haydi anlat da gözlerimin önünde canlandırırım, demiş.

Tilki:

-Eğer, o hayvanın bir resmini yapabilseydim, onu görünce duyacağın sevinci anlatmak isterdim. Durma, bir an önce yanına gidelim. Belki bizim için çok değerli bir avdır, demiş.

Kurtla tilki, bin bir hevesle, çayırdan otlayan atın yanına gitmişler. Onları gören at, hemen kaçıp gitmeye niyetlenmiş.

Kurnaz tilki hemen atılmış:

-Sayın bay, bizler sizin hizmetçileriniziz. Şöyle isminizi söylemeniz de öğrensek...

At, tilki ve kurdun düşündüğü kadar akılsız değilmiş:

-Ayakkabıcım adımı sağ arka ayağımın altına yazmış. Eğer okumanız varsa ayağımın altına bakar öğrenirsiniz, diyerek ayağını kaldırmış.

Tilki:

-Özür dilerim, bu konuda pek bilgili değilim. Çünkü ailem yoksul olduğu için beni okutmadı. Ama kurdun ailesi zengin olduğundan onu okuttular, diyerek kurdu çağırmış.

Bu konuşma üzerine kurt, övüne sevine atın yanına yaklaşmış. Tam atın ayağına bakacağı sırada, at çenesinin üzerine sert bir çifte savurmuş. Zavallı kurt, sırt üstü yere düşmüş. Dişleri kırılmış, yüzü kanlar içinde kalmış.

Onları izleyen kurnaz tilki:

-Kardeş, demek akıllı kimselerin söylediği doğruymuş. Anlaşılan bu hayvan, "Akıllı isen bilmediğin şeyden sakın." Diye çenene yazdı, diyerek usulca oradan uzaklaşmış... (Hazırlayan: İpek, 2010, s. 73-75).